

Toezicht in beeld

December 2021

DeNederlandscheBank

EUROSYSTEEM

Voorwoord

Het toezicht van DNB stond dit jaar net als in 2020 voor een belangrijk deel in het teken van de impact van de coronacrisis. Nu sprake is van een sterk economisch herstel en de impact op de financiële sector mee lijkt te vallen, zetten we komend jaar onverminderd in op onze speerpunten uit de Visie op Toezicht 2021-2024. Hierbij houden we aandacht voor onderliggende kwetsbaarheden en uitdagingen voor de sector. Ons toezicht zal alert en wendbaar moeten blijven om te kunnen acteren waar en wanneer dat nodig is.

In deze eerste editie van Toezicht in beeld blikken we terug op wat toezicht-houder DNB in het afgelopen jaar heeft bereikt en wat onze prioriteiten voor het komend jaar zijn. Terugkijkend op 2021 vroegen behalve de coronacrisis vooral de tekortkomingen bij het bestrijden van witwassen veel aandacht. Ondanks extra inspanning bij banken blijven de resultaten onvoldoende. Ondertussen vinden criminelen steeds nieuwe routes om gelden in het financiële systeem te krijgen, waarbij crypto's in trek zijn. Het integriteitstoezicht op cryptodienstverleners is na een start in 2020 dit jaar op stoom gekomen. In 2021 zijn verder veel evaluaties gestart. De Financial Action Task Force (FATF) beoordeelt of Nederland effectief is in het tegengaan van witwassen en terrorismefinanciering. Het integriteitstoezicht van DNB wordt daarin ook beoordeeld. De resultaten horen we volgend jaar. En de vijfjaarlijkse externe evaluatie van toezicht (in het kader van onze ZBO-taken) heeft dit jaar plaatsgevonden. In 2021 heeft de onafhankelijke evaluatie van het faillissement van Conservatrix ook veel aandacht gevraagd, net als de voorbereidingen op de overgang naar het nieuwe pensioencontract. Vooruitkijkend naar 2022 is het economisch herstel ingezet, maar blijven er onderliggende kwetsbaarheden die aandacht vragen. Zo liggen de waarderingen van kredieten en beleggingen op een hoogtepunt, loopt de inflatie weer op en blijft het coronavirus opspelen.

We zetten komend jaar onverminderd in op de speerpunten uit onze Visie op Toezicht 2021-2024. In het kader van het speerpunt Inspelen op technologische vernieuwing blijven we de financiële sector uitdagen op de houdbaarheid van hun bedrijfsmodel. Dit is in het licht van digitalisering en toetreding van FinTech en BigTech partijen alleen maar actueler geworden. In de afgelopen tijd zijn IT- en cyberrisico's toegenomen, daarom staat komend jaar de digitale weerbaarheid van instellingen hoog op de agenda. DNB staat voor een transformatieopgave om Smart Supervisor te worden. Onze toezichtmethodologie is aangepast en komend jaar hopen we stappen te kunnen zetten in datagedreven toezicht. Bij het speerpunt Sturen op toekomstgerichtheid en duurzaamheid blijven we hameren op goed risicomanagement van de financiële instellingen. Dit begint bij het goed meten van de risico's die instellingen lopen. De ECB voert bovendien een klimaatstresstest uit bij de grootbanken. Tot slot blijft extra inzet op het Bestrijden van financieel-economische criminaliteit nodig. De inspanningen van instellingen op dit vlak zijn weliswaar toegenomen, maar het effect is nog onvoldoende. Dit moet slimmer door betere samenwerking, zowel tussen publieke en private partijen als op Europees niveau.

Else Bos

Toezichtdirecteur en voorzitter toezicht

Steven Maijor

Toezichtdirecteur

Inhoud

Uitdagingen

Economische kwetsbaarheden liggen onder sterk herstel

Het economisch herstel uit de coronacrisis is in 2021 sterk ingezet, maar dit herstel kent een aantal kwetsbaarheden. De coronacrisis heeft tot een sterke schuldtoename geleid. Hierdoor blijft er risico op toekomstige verliezen op bedrijfsleningen. Bovendien zijn zowel de woningprijzen als financiële activaprijzen sterk gestegen. Huizenkopers nemen steeds meer risico's, waardoor kredietrisico's in de hypothecaire portefeuille kunnen toenemen. Tegenvallende economische vooruitzichten, bijvoorbeeld door een verdere opleving van corona, kan op alle genoemde markten tot plotselinge waardevermindering van activa van financiële instellingen leiden.

Lage rente, maar inflatie loopt weer op

De druk op de bedrijfsmodellen van financiële instellingen door de langdurig lage rente blijft groot. De rente is al lange tijd dalende en blijft naar verwachting voorlopig laag. Hierdoor holt de rentemarge van banken uit, hoewel de winstgevendheid in 2021 gestuwd werd door vrijval van voorzieningen. De lage rente maakt het duur om kapitaalgedekte pensioenen op te bouwen en nieuwe levensverzekeringen worden amper meer verkocht. Recent loopt de inflatie weer op, waarbij het nog niet duidelijk is of hogere inflatie een tijdelijk fenomeen is of dat het langer zal aanhouden. Een verandering in inflatie- en renteniveaus kan leiden tot een schoksgewijze aanpassing in de waardering van activa op de balansen van financiële instellingen en in een toename van het aandeel niet-presterende leningen.

Digitalisering zet druk op financiële sector

Nieuwe technologieën en digitalisering zorgen voor fundamentele veranderingen in de manier waarop financiële diensten geleverd worden. De snelheid van digitalisering is hoog. Hierdoor en door de toetreding van nieuwe innovatieve spelers

ontstaat er druk op het verandervermogen en bedrijfsmodel van financiële instellingen. De financiële dienstverlening door BigTech en FinTech partijen neemt jaar op jaar toe. Partnerships van traditionele financiële instellingen met deze bedrijven kunnen enerzijds leiden tot kostenbesparing, maar anderzijds ook margedruk en concentratierisico's veroorzaken.

Cyber- en IT-risico's nemen toe

Cyberincidenten nemen in aantal, omvang, en complexiteit toe. De potentiële impact van digitale verstoringen bij financiële instellingen neemt ook toe, omdat dienstverlening steeds meer digitaal is. Dit wordt versterkt door een trend van uitbesteding van digitale bedrijfsprocessen, waarbij ook concentratierisico's ontstaan. Het uitvallen van één cruciale partij kan de dienstverlening bij een groot deel van de sector stilleggen. De financiële impact en vertrouwensschade zijn bij het uitvallen van de bancaire dienstverlening het grootst, doordat dit direct transacties in de economie verstoort, als je bijvoorbeeld niet meer met je bankpas kunt afrekenen.

Duurzaamheid: actie nodig

Duurzaamheid is een belangrijk aandachtspunt voor financiële instellingen, doordat duurzaamheidsrisico's zich kunnen vertalen in financiële risico's. Ze kunnen geraakt worden door fysieke risico's, waarbij klimaatverandering leidt tot schade aan de leefomgeving. En door transitierisico's, waar verlies geleden wordt door toenemende regulering en normering van duurzaamheid vanuit de overheid of een verandering van de voorkeuren van consumenten. Zowel fysieke als transitierisico's kunnen invloed hebben op de marktwaarde van beleggingen, de kredietwaardigheid van gefinancierde bedrijven en de verplichtingen van verzekeraars. Goed risicomanagement en voldoende verandervermogen van financiële instellingen is dan ook nodig.

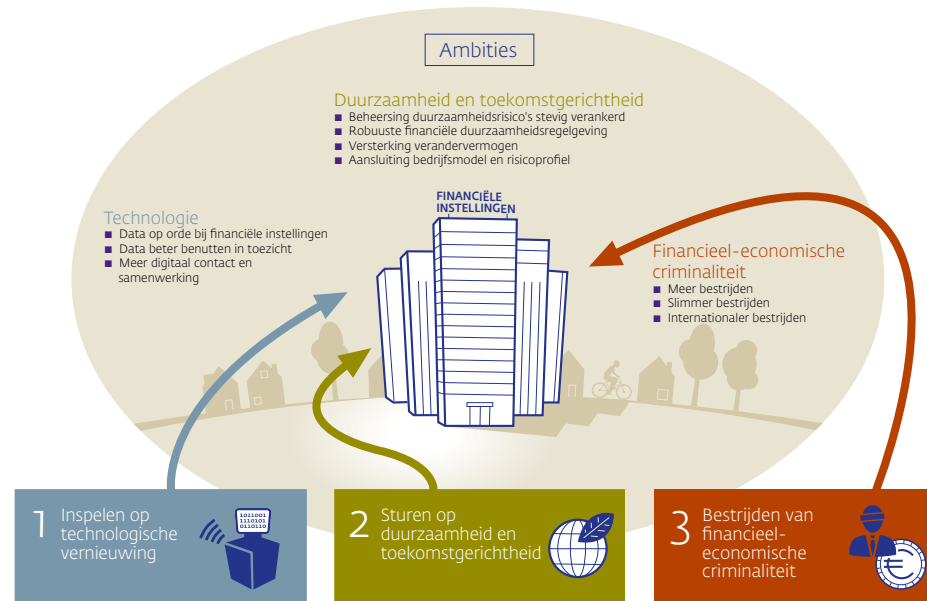
Het toezicht van DNB

Onze missie: Werken aan vertrouwen

Het toezicht van DNB richt zich op een solide en integere financiële sector. Dit doen wij door op risicogebaseerde en proportionele wijze toezicht te houden op risico's voor individuele instellingen in het financiële systeem. Het toezicht van DNB kent twee pijlers: prudentieel toezicht en integriteitstoezicht. Het prudentieel toezicht is gericht op solide financiële ondernemingen en een stabiel financieel systeem. Het integriteitstoezicht ziet op een integere financiële sector, door strenge controle op een adequate preventie van financieel economische criminaliteit door instellingen. Financiële instellingen hebben groot belang bij vertrouwen in hun financiële gezondheid en hun integriteit. Het is dan ook cruciaal dat ze beloftes en verplichtingen nakomen. Ook verwacht de samenleving van financiële instellingen dat ze niet betrokken zijn bij financieel-economische criminaliteit. Deze eisen zijn dan ook vastgelegd in wet- en regelgeving. Naleving hiervan en behoud van publiek vertrouwen is allereerst een taak voor instellingen zelf. Als toezichthouder toetst DNB vervolgens of instellingen aan de wettelijke eisen voldoen. Dat is de basis van goed toezicht. Goed toezicht betekent ook dat DNB alert en wendbaar optreedt bij een crisis, zoals recentelijk de coronacrisis. Het werk van de toezichthouder is dan het meest zichtbaar voor de buitenwereld. Er moet daadkrachtig kunnen worden opgetreden, vaak onder grote tijdsdruk. Het fundament voor tijdig en daadkrachtig optreden wordt gelegd in goede tijden, wanneer DNB in het reguliere toezichtswerk de risico's van instellingen kritisch beoordeelt en zich inzet voor adequate beheersmaatregelen. Zo werkt het toezicht zowel in goede tijden als gedurende een crisis aan vertrouwen.

Speerpunten toezicht

Goed toezicht kent duidelijke prioriteiten die bijdragen aan een doelmatige inzet van onze toezichtcapaciteit. Eind 2020 zijn daarvoor drie speerpunten met ambities geformuleerd in onze [Visie op Toezicht 2021-2024](#). De drie speerpunten zijn in onderstaande figuur samengevat. Welke resultaten we hierop geboekt hebben, leest u in de terugblik over 2021. Onze plannen op de speerpunten zijn in de vooruitblik voor 2022 te lezen.

Terugblik speerpunten

Inspelen op technologische vernieuwing

Nieuwe technologieën en digitalisering zorgen voor fundamentele veranderingen in de samenleving en in de manier waarop financiële diensten geleverd worden. Deze innovatie biedt veel kansen, waar nieuw innovatieve spelers zoals FinTech en BigTech partijen op inspelen. Dit zorgt voor druk op het verandervermogen en bedrijfsmodel van meer traditionele financiële instellingen. We bevragen instellingen over de houdbaarheid van hun bedrijfsmodel in het licht van deze digitalisering. DNB heeft in 2021 deze ontwikkelingen onderzocht en gepubliceerd in Veranderend landschap, veranderend toezicht. Ook hebben we in 2021 extra aandacht gehad voor de operationele risico's, zoals goede datakwaliteit en goede beveiliging van data en systemen, tegen cyberaanvallen maar ook tegen fraude. DNB wil en moet ook zelf investeren in de kansen die technologie biedt in het toezicht. Daarom heeft DNB een Digitale Strategie Toezicht (DST) opgesteld, waarmee we willen toegroeien naar een Smart Supervisor in 2025. In het iForum zijn we in dialoog met de sector over deze ontwikkelingen. Resultaten in 2021 zijn gezamenlijke rapporten over uitlegbaarheid van *Artificial Intelligence* bij banken en over innovatie in relatie tot regelgeving.

Sturen op duurzaamheid en toekomstgerichtheid

Duurzaamheidsrisico's zijn een bron van financiële risico's. Veel financiële instellingen kunnen geraakt worden als de marktwaarde van beleggingen daalt door duurzaamheidsrisico's of de kredietwaardigheid van gefinancierde bedrijven geraakt wordt. En voor verzekeraars kan de schadelast door klimaatrisico's groeien, zoals de overstromingen in de zomer van 2021 lieten zien. In het toezicht stuurt DNB op een betere beheersing van duurzaamheidsrisico's door de financiële sector. In 2021 is dat onderzocht bij banken, verzekeraars en pensioenfondsen, waarbij er een beeld ontstaat van voorlopers en achterblijvers. Duurzaamheidsrisico's worden wel steeds

meer een integraal onderdeel in risicomanagement, maar dit gaat te langzaam. Ook is ter consultatie een Good Practice voor beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen uitgebracht. Tot slot is in 2021 het onderzoek *Op weg naar een duurzame balans* gepubliceerd, waarin zichtbaar wordt gemaakt dat de integratie van duurzaamheidsrisico's in de kernactiviteiten van financiële instellingen nog concreter moet. We erkennen de stappen die financiële instellingen al hebben gezet, maar sporen ze ook aan om niet te wachten met het meten van duurzaamheidsrisico's totdat betere data beschikbaar zijn. Data kunnen juist verbeteren als de sector ermee aan de slag gaat.

Bestrijden van financieel-economische criminaliteit

Toezicht op het voorkomen van financieel-economische criminaliteit heeft bij DNB onverminderd prioriteit. Veel aandacht gaat uit naar de rol van banken. Hoewel veel banken hun inzet de afgelopen jaren hebben verhoogd, ziet DNB dat ook in 2021 nog onvoldoende invulling is gegeven aan hun poortwachtersrol. DNB verwacht verbetering op dit vlak door een slimmere aanpak. Dit kan door technologische mogelijkheden te benutten bij de identificatie en beheersing van risico's. Of door met andere instellingen en publieke ketenpartners kennis en concrete risico-informatie te delen en, waar mogelijk, samen te werken. In 2021 is het integriteitstoezicht ook meermalen geëvalueerd, door zowel de EBA als door de Raad van Europa. Bovendien heeft eind 2021 de on site plaatsgevonden die deel uitmaakt van de evaluatie van de Financial Action Task Force (FATF). De FATF beoordeelt of Nederland effectief is in het tegengaan van witwassen en terrorismefinanciering. In 2022 zal in de plenaire vergadering van de FATF een oordeel worden gegeven over de effectiviteit van de Nederlandse aanpak, inclusief een oordeel over het integriteitstoezicht van DNB.

Resultaten - Digitale Strategie Toezicht

Resultaatgebied	Resultaat
Geharmoniseerde en gedigitaliseerde processen	De kernprocessen uit onze toezichtmethodologie (toezichtcyclus met o.a. vaststellen risicoscores, risicoprofiel, toezichtprioriteiten en risicogebaseerd programma) zijn grotendeels geharmoniseerd en gedigitaliseerd. Van de aanvragen en meldingen is 60% (volume) gedigitaliseerd. Hierdoor is DNB minder tijd kwijt aan de beoordeling hiervan en ontvangen instellingen sneller terugkoppeling.
Actuele situatie van instellingen en acties	<ul style="list-style-type: none"> ■ MijnDNB (portaal voor instellingen) is technisch live, zodat in 2022 allerlei communicatiediensten aan dit portaal kunnen worden toegevoegd. Dit met als doel om uiteindelijk alle communicatie tussen instellingen en DNB via het MijnDNB portaal te laten verlopen. ■ MijnToezicht (portaal voor de toezichthouder) bevat de eerste onderdelen van de kernprocessen zoals de risicoscores. Dit portaal wordt uiteindelijk de cockpit van de toezichthouder waar hij in een oogopslag de belangrijkste informatie en acties van een instelling kan inzien.
Datagedreven toezicht	In 2021 is een structurele oplossing ontwikkeld om alle risicomodellen te kunnen gebruiken voor geautomatiseerde risicoscores. Hierdoor kan in 2022 een stap worden gezet naar risicoscores die automatisch berekend worden na een rapportage van een instelling.
Nieuwe technieken in toezicht	DNB verwacht per eind 2021 circa 15 experimenten uitgevoerd te hebben om nieuwe technologieën te gebruiken. De meeste zien op het gebruik van tekstanalyse, bijvoorbeeld het geautomatiseerd vinden van key persons in documenten van een instelling of het automatisch analyseren van jaarverslagen op juridische en regelgevende zaken.

Resultaten - Sturen op duurzaamheid en toekomstgerichtheid

Resultaatgebied	Resultaat
Toezicht op banken	In 2021 is er een themaonderzoek naar klimaatrisico's uitgevoerd voor kleine en middelgrote banken (22 Less Significant Institutions). Er is onderzocht in welke mate deze banken voldoen aan de <u>ECB Climate guide</u> . Sommige banken zijn al erg ver in het meten en beheersen van klimaatrisico's en bij anderen is er nog veel verbetering nodig.

Resultaatgebied	Resultaat
Toezicht op verzekeraars	DNB heeft onderzocht hoe verzekeraars klimaatrisico's meenemen in hun risicobeoordeling, de Own Risk and Solvency Assessment (ORSA). Het aantal verzekeraars dat de invloed van klimaatgerelateerde risico's op het risicoprofiel beschrijft is in 2020 gestegen tot circa 80% , terwijl dit in 2019 circa 50% was. De kwaliteit van de toelichtingen en onderbouwingen behoeft echter verbetering, vooral bij middelgrote en kleinere verzekeraars.
Toezicht op pensioenfondsen	In 2021 is een start gemaakt met onderzoek hoe ESG risico's zijn geïntegreerd in de Eigen Risico Beoordeling van pensioenfondsen. Verder is er een dashboard ontwikkeld om een aantal ESG-risico's, zoals klimaatrisico, bij pensioenfondsen in kaart te brengen.

Resultaten - Bestrijden van financieel-economische criminaliteit

Resultaatgebied	Resultaat
Wwft-compliance bestuurders	Op basis van de beoordeelde 2020 risicodata heeft DNB in 2021 input gegeven op een concept EBA guideline die ingaat op de rol en verantwoordelijkheden van bestuurders in de Wwft naleving.
Registratie aanbieders cryptodiensten	Het toezicht op cryptodienstverleners kent druk op de capaciteit en heeft zich in 2021 daarom gericht op registratieaanvragen, het starten van risicogebaseerd toezicht en het geven van uitleg over de Sanctiewet.
Zichtbare datagedreven aanpak beheersing van risico's	<ul style="list-style-type: none"> ■ In 2021 hebben we gebruik gemaakt van innovatief digitaal onderzoek. Bijvoorbeeld door het schetsen van een profiel of netwerk van een instelling of bestuurder (Open Source Intelligence), of door inzicht in de feitelijke gebeurtenissen aan de hand van onderzoek op ongestructureerde data (eDiscovery). ■ DNB heeft in 2021 een aanpak en instrumentarium geïmplementeerd om aan de hand van data-analyse een eerste beoordeling van de kwetsbaarheden in de opzet en uitvoering van het klant-onderzoek en transactiemonitoring van instellingen te verrichten. ■ DNB heeft in 2021 een verbeterde aanpak en instrumentarium geïmplementeerd om op efficiënte wijze data bij instellingen over integriteitsrisico's en beheersmaatregelen uit te vragen om deze effectief te verwerken in individuele risicoprofielen en sectorbrede analyses.

Terugblik per sector

Banken

In 2021 was het banktoezicht met name gericht op de (potentiële) financiële impact van de coronacrisis. Tot nu toe blijven de Nederlandse banken goed voldoen aan de geldende kapitaal- en liquiditeitseisen. Het sterke economisch herstel in 2021 heeft ervoor gezorgd dat voorzieningen die in 2020 genomen waren in 2021 alweer deels zijn vrijgevallen. Dit heeft de winsten van banken in 2021 ondersteund. Nadat in 2020 vanwege de coronacrisis de Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) was ingekort, vond in 2021 weer een volledige SREP plaats. In dit proces hebben DNB en de ECB de toezichtvereisten en -verwachtingen voor 2022 aan de banken kenbaar gemaakt. Ook andere toezichteisen worden stapsgewijs weer ingevoerd, nadat in 2020 tijdelijke verlichtende maatregelen waren genomen bij het uitbreken van de coronacrisis. On-site onderzoeken zijn ook weer op stoom gekomen. Naar verwachting worden er circa 30 door DNB, in samenwerking met de ECB, voltooid in heel 2021. Banken hebben bovendien een grote opgave op compliance gebied, waar ze werken aan een structurele verbetering van hun Wwft-poortwachtersfunctie. Ook bancaire regelgeving is in 2021 veranderd. Zo is de verordening kapitaalvereisten in werking getreden. Belangrijk punt hierin is een bindende eis dat de hefboomratio minimaal 3% is. Deze regelgeving zorgt voor uniforme eisen voor banken zodat zij weerbaarder worden tegen crises.

Resultaten - Bijdrage aan solide financiële instellingen

Resultaatgebied	Resultaat
Mate van effectiviteit risicoidentificatie	<ul style="list-style-type: none">■ Voor alle SI-banken is het minimum-toezichtplan, zoals opgesteld in SSM-verband, uitgevoerd. DNB rondt naar verwachting circa 30 on-site onderzoeken bij banken af in 2021.■ Voor verzekeraars en pensioenfondsen is de toezichtagenda risicogebaseerd opgesteld en uitgevoerd, de uitvoering van themaonderzoeken verloopt volgens planning.

Resultaatgebied	Resultaat
Mate van effectiviteit risicomitigatie	<ul style="list-style-type: none">■ In 2021 heeft een volledige SREP plaatsgevonden. Eind 2021 zijn de SREP besluiten gecommuniceerd aan de banken.■ Voor alle verzekeraars en pensioenfondsen is risicogebaseerd opvolging gegeven aan geïdentificeerde risico's uit bijvoorbeeld on-site en themaonderzoeken.■ Uit reguliere rapportages en evaluaties van langdurige en/of complexe toezichtdossiers is gebleken dat DNB tijdig, effectief en op de juiste wijze heeft geïntervenieerd.
Tijdigheid uitvoering wettelijke taken	<ul style="list-style-type: none">■ Alle VVGB- aanvragen tot en met september 2021 zijn binnen de geldende wettelijke termijnen afgehandeld. Van alle afgeronde vergunningsaanvragen is één vergunningsbeschikking is 4 dagen te laat verzonden. Tot slot zijn zeven toetsingsaanvragen niet binnen de wettelijk termijn afgerond, waarvan vijf door een externe oorzaak.
Effectieve Europese toezichtkaders	<ul style="list-style-type: none">■ DNB heeft prioriteiten vastgesteld voor de verdere ontwikkeling van Europese toezichtkaders. Zo heeft DNB bijvoorbeeld een <u>position paper</u> inzake Bazel 3.5 samen met Europese collega toezichthouders gepubliceerd. Ook heeft DNB erop ingezet om in de Solvency 2 review tot beter passende regelgeving voor verzekeraars te komen.■ DNB werkt mee aan de door het SSM geïnitieerde on-site onderzoeken in het buitenland, daarmee bijdragend aan harmonisatie van on-site toezicht.
Mate van transparantie richting onder toezicht staande instellingen	<ul style="list-style-type: none">■ Voor banken wordt doorlopend een <u>overzicht</u> geactualiseerd met alle eenmalige uitvragen. Alle verzekeraars en pensioenfondsen hebben een eigen toezichtkalender ontvangen met onderzoeken en uitvragen die in 2021 en 2022 gepland staan. Daarbij worden doel, aanpak en de beoogde effecten van onderzoeken en uitvragen gecommuniceerd.■ Onderzoeken zijn zoveel mogelijk sector-breed teruggekoppeld via een sectorbrief, de nieuwsbrieven, een ronde tafel of op andere wijze.

Verzekeraars

Het toezicht op verzekeraars heeft in 2021 extra aandacht besteed aan de wijze waarop het risicomanagement bij zorg- en schadeverzekeraars heeft gefunctioneerd. Zorgverzekeraars kregen te maken met extra schadelast door corona, maar ook onderschrijdingen doordat geplande zorg noodgedwongen werd uitgesteld. Schadeverzekeraars werden geconfronteerd met een hogere schadelast door de overstromingen deze zomer. Toezicht heeft ook extra aandacht besteed aan toegenomen operationele risico's in de coronacrisis, zoals IT-risico's en cyberaanvallen. Een blijvend punt van aandacht is de druk op de bedrijfsmodellen en winstgevendheid van levens- en natura uitvaartverzekeraars als gevolg van de lage renteomgeving. Toezicht is hierbij gericht op het verminderen van de risico's van de gestage krimp van de sector. Daarnaast zijn in 2021 extra onderzoeken gedaan naar herverzekeringsconstructies en het beleggingsbeleid. DNB is betrokken geweest bij de herziening van het Solvency II raamwerk, met als doel om de waardering van verzekeringsverplichtingen te verbeteren. Tot slot is er door EIOPA een stresstest uitgevoerd, waarvan de resultaten eind 2021 worden verwacht.

Pensioenfondsen

De dekkingsgraad van de pensioensector is in 2021 gestegen van 100,3% eind 2020 naar 110,3% per eind september 2021. Dit wordt vooral gedreven door herstel op de beurzen. Hiermee is de kans op kortingen verminderd. Een verder herstel tot boven het vereist eigen vermogen blijft echter nodig. Een gezonde dekkingsgraad is noodzakelijk om kortingen te voorkomen, maar ook om een evenwichtige transitie naar het nieuwe pensioenstelsel mogelijk te maken. In 2021 heeft toezicht zich al deels voorbereid op deze transitie maar de komende jaren zal dit nog intensiveren. DNB heeft in 2021 geadviseerd over de uitwerking van het pensioenakkoord in wet- en regelgeving. Ook heeft toezicht aandacht besteed aan een goed werkende governance bij de pensioenfondsen en een beheerste en wendbare pensioenadministratie met adequate datakwaliteit.

Toezicht op andere instellingen

In het toezicht op beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen stond 2021 in het teken van de implementatie van de Investment Firm Regulation (IFR) voor beleggingsondernemingen per 26 juni 2021 en de geplande implementatie van de Investment Firm Directive (IFD) in de Nederlandse wet- en regelgeving. In 2021 heeft DNB zichzelf en de sector hier uitgebreid op voorbereid.

Het aantal **betaalinstellingen** onder toezicht is in 2021 verder gestegen met circa 15 naar een totaal van ongeveer 75. In totaal heeft DNB, sinds de implementatie van PSD2 in 2019, circa 45 nieuwe vergunningen verleend. Net als afgelopen jaren treden nog steeds veel nieuwe partijen toe, maar in 2021 was ook sprake van fusies en overnames. Bovendien zijn enkele partijen gestopt met hun dienstverlening. De marktdynamiek neemt dan ook toe. Zowel toetreding als uittreding vergt extra toezichtinspanning van DNB, onze toezichtinspanning neemt dan ook samen met de marktdynamiek toe.

De politieke en maatschappelijke aandacht voor **trustkantoren** was ook in 2021 nationaal en internationaal onverminderd groot. De integriteitsrisico's van de trustsector in Nederland worden als hoog ervaren. Als gevolg van de strenge wetgeving en het toezicht neemt het aantal trustkantoren af. Het volume van de dienstverlening daalt ook, maar minder snel dan het aantal kantoren.

Na de start van het toezicht op **cryptodienstverleners** in 2020, stond 2021 in het teken van de registratie van nieuwe partijen en het uitvoeren van bestuurders-toetsingen. Op het moment van schrijven hebben zich 27 cryptodienstverleners geregistreerd. Toezicht bij cryptodienstverleners is gericht op het voorkomen van witwassen en terrorismefinanciering. Door de toegankelijkheid en anonimiteit van crypto's zijn de risico's op illegaal gebruik groot. Door deze risico's en de dynamiek in de sector is in 2021 gebleken dat ons toezicht op deze sector intensiever is dan verwacht.

Vooruitblik speerpunten

Inspelen op technologische vernieuwing

DNB zal instellingen in 2022 blijven uitdagen op hun strategie en de houdbaarheid van hun bedrijfsmodel, gegeven de digitalisering van financiële diensten. Deze digitalisering maakt instellingen ook kwetsbaar voor cyber-en IT-risicos (zie box volgende pagina voor onze inzet). Nieuwe wetgeving probeert de kwetsbaarheden te dichten die door digitalisering ontstaan. De Europese Digital Operational Resilience Act (DORA), waarvan de implementatie voorzien is eind 2022, is hierin belangrijk. DORA harmoniseert vereisten voor operationele weerbaarheid voor alle typen financiële instellingen. Bovendien wordt voor het eerst oversicht door financiële toezichthouders op niet-financiële partijen ingesteld (kritieke technische dienstverleners als cloudproviders, dataverkopers en IT-leveranciers). Ook zullen naar verwachting in 2022 de Europese voorstellen over de regulering van crypto's (Markets in Crypto-Assets) worden gefinaliseerd. DNB zelf zet de volgende stappen in haar Digitale Strategie Toezicht. In 2022 betekent dit dat alle processen van de toezichtmethodologie zullen zijn gedigitaliseerd en de data van instellingen automatisch vertaald wordt in risicoscores.

Sturen op duurzaamheid en toekomstgerichtheid

DNB zal in 2022 duurzaamheid verankeren in de toezichtmethodologie, waarmee duurzaamheidsrisico's een integraal onderdeel van het reguliere toezicht en de daarbinnen gehanteerde beoordelingskaders worden. Zo zullen we klimaatrisico's gaan meenemen in periodieke risicobeoordelingen en zullen we toezichtgesprekken, *deep dives* en on-site onderzoeken inzetten om een beter beeld te krijgen van hoe een instelling de klimaatrisico's beheerst. In 2022 vindt ook voor het eerst de ECB klimaatstresstest plaats, waaraan ook Nederlandse banken die onder direct SSM-toezicht staan zullen deelnemen. In 2022 zullen we opvolging geven bij verzekeraars

die klimaatgerelateerde risico's nog niet voldoende hebben geïmplementeerd in hun Own Risk Solvency Assessment (ORSA). Bij verzekeraars doen we bovendien onderzoek naar de onderbouwing en implementatie van ESG-criteria in het beleggingsbeleid én de beheersing van ESG-risico's via hun risicoraamwerk. Door eigen onderzoek brengt DNB tot slot verder in kaart hoe instellingen en de financiële sector als geheel zijn blootgesteld aan duurzaamheidsrisico's.

Bestrijden van financieel-economische criminaliteit

Banken werken aan een structurele verbetering van hun Wwft-poortwachtersfunctie. DNB zal in 2022 de implementatie van met banken gemaakte afspraken over herstel en verbetering blijven volgen. Ook het integriteitstoezicht op betaal- en elektronisch geld instellingen is een belangrijk aandachtspunt. DNB zal er op toezien of de beheersmaatregelen van de betaalinstanties de integriteitsrisico's in voldoende mate afdekken. Voorstellen van de Europese Commissie voor een Europese aanpak van financieel-economische criminaliteit alsmede het toezicht op de poortwachtersfunctie van instellingen, krijgen in 2022 verder vorm. DNB zal haar samenwerking met de AFM en het ministerie van Financiën voortzetten om gezamenlijk een goede Europese aanpak te propageren. Voor DNB heeft het voorstel van de Europese Commissie om een Europese anti-witwastoezichthouder in het leven te roepen de meeste impact.

Vooruitblik per sector

Banken

De coronacrisis heeft enkele bestaande kwetsbaarheden bij banken meer naar de voorgrond gebracht, zoals op het terrein van kredietrisicomanagement. Daarom zijn in SSM-verband concrete vereisten en verwachtingen geformuleerd ten aanzien van het kredietrisicomanagement, met als doel dat banken tijdig zicht hebben op klanten met (potentiële) betalingsproblemen en hierop vervolgens ook passende vervolgacties nemen. Waar banken nog tekortschieten, dienen zij verbeteringen te implementeren binnen afgesproken tijdslijnen. Het toezicht hierop is in 2022 een prioriteit. Dit is temeer relevant omdat overheidssteun voor het bedrijfsleven in 2021 is afgebouwd en er groeiende onzekerheid is over de economische impact van de huidige en mogelijk nog te nemen coronamaatregelen. Met enige vertraging kan dit bij banken tot oplopende kredietverliezen leiden. We blijven scherp op 'pockets of risk' die bij de Nederlandse banken kunnen ontstaan. Dit kan per bank verschillen, onder meer door verschillen in blootstellingen op voor corona kwetsbare sectoren. IT-risico's staan hoog op de prioriteitenlijst (zie box hieronder) en bij de grootbanken worden hun duurzaamheidsrisico's getest in de ECB klimaatstresstest (zie speerpunt op vorige pagina). Andere belangrijke onderwerpen in 2022 zijn toezicht op de implementatie van de meerjarige verbetertrajecten op het terrein van governance en datakwaliteit en de implementatie van nieuwe wet- en regelgeving, met name voor de kleinere banken. Ook zal DNB nauw betrokken zijn bij de Europese onderhandelingen over de implementatie van het Bazel 3.5 akkoord, waarbij we inzetten op tijdige en volledige implementatie. Tot slot blijft ook de inzet van DNB in het kader van de bestrijding van financieel-economische criminaliteit een prioriteit.

Verzekeraars

De lage rente blijft een belangrijke uitdaging voor verzekeraars met lange verplichtingen. Het toezicht op verzekeraars in 2022 kent een aantal prioriteiten, waaronder duurzaamheid en cybersecurity. Een derde thema betreft de implementatie van de per 2020 ingegane wetgeving ten aanzien van de verwerking van uitgestelde belastingen bij de berekening van de Solvency II kapitaalseis en *eligible own funds*. Hierbij gaat speciale aandacht uit naar de aannames van overrendement, de onzekerheid daaromtrent en de veronderstelde herstelmaatregelen. In 2022 zullen naar verwachting ook de finale Europese wetvoorstellen op het terrein van Solvency II duidelijk worden. DNB zal starten met de voorbereidingen op een beoogde inwerkingtreding van de aangepaste Solvency II per 2023 of 2024. DNB zal daarbij evalueren of aanpassingen in haar toezicht nodig zijn en zal ook bij de verzekeraars nagegaan hoe deze zich hierop voorbereiden. Tot slot zullen we de impact van het nieuwe pensioencontract op verzekeraars onderzoeken.

In 2022 extra aandacht voor IT-risico's en cybersecurity

DNB zal in 2022 extra aandacht hebben voor cyberweerbaarheid van instellingen. Door de trend naar uitbesteding van digitale bedrijfsprocessen naar derde partijen, neemt de afhankelijkheid van deze relaties toe. Dit maakt financiële instellingen kwetsbaar voor verstoringen bij hun dienstverleners. DNB zal in 2022 beoordelen of instellingen voldoende en structurele aandacht hebben voor effectieve beheersmaatregelen op dit gebied. Daarnaast wordt in 2022 bijzondere aandacht besteed aan de rol en het kennisniveau van bestuurders en (interne) toezichthouders op het gebied van ICT-security en ICT-governance. Tot slot zal de impact van nieuwe wet- en regelgeving op dit gebied worden betrokken in het toezicht.

Pensioenfondsen

Ondanks het herstel van de dekkingsgraden in 2021, blijft de financiële positie van een deel van de pensioenfondsen zorgelijk. We houden daarom aandacht voor de mogelijke uitdagingen voor pensioenfondsen met een kwetsbare financiële positie bij de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. In 2022 zal een deel van de pensioenfondsen weer een herstelplan indienen waarin wordt getoond hoe die pensioenfondsen kunnen toegroeien naar een gezonde dekkingsgraad. De voorbereiding op het nieuwe pensioenstelsel zal in 2022 veel inspanningen vragen van zowel DNB als de pensioensector. In het toezicht zullen we doorlopend onderzoeken hoe ver pensioenuitvoerders zijn met hun voorbereidingen en anderzijds verdiepende thema-onderzoeken uitvoeren gericht op de governance, datakwaliteit en operationele wendbaarheid. Het toezicht op pensioenfondsen door DNB zal ook veranderen in het nieuwe pensioenstelsel. DNB zal in 2022 nader uitwerken hoe het toezicht zal houden op (de transitie naar) het nieuwe pensioenstelsel.

Toezicht op andere instellingen

In het toezicht op **beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen** zal 2022 grotendeels in het teken van verdere implementatie van de IFR/IFD staan. Na de invoering van IFR is voor een aantal grote Nederlandse beleggingsondernemingen de verplichting ontstaan om een bankvergunning aan te vragen. De intensieve aanvraagprocedures zijn hiervoor inmiddels opgestart en zullen naar verwachting in de loop van 2022 worden afgerond. DNB ziet dat nog steeds nieuwe buitenlandse partijen in Nederland een vergunning aanvragen. Ook zijn de partijen, die reeds pre-Brexit een vergunning hadden verkregen, inmiddels operationeel geworden en laten sommige instellingen een forse groei zien. Dit leidt tot extra toezichtinspanningen.

We verwachten in 2022 aanhoudende dynamiek waarbij nieuwe **betaalinstellingen** de markt betreden en anderen de markt weer verlaten. Met zowel toetreding als uittreding is een aanzienlijke toezichtinspanning gemoeid. Bij uittreding bewaakt DNB de belangen van betaaldienstgebruikers en zetten wij ons in voor een beheerste afwikkeling van de activiteiten. Het is essentieel dat betaalinstellingen te allen tijde de bescherming van geldmiddelen van betaaldienstgebruikers borgen, via vermogensscheiding en zorgvuldige procedures. DNB zal daarom in 2022 nadrukkelijk aandacht schenken aan de bescherming van derdengelden. Ook zal DNB extra aandacht hebben voor de herstel- en exitplannen van financieel meer kwetsbare partijen. Daarnaast zal DNB nadrukkelijk aandacht blijven houden voor datakwaliteit en de beheersing van operationele risico's en blijft integriteitstoezicht belangrijk.

In 2022 blijft illegale **trustdienstverlening** een onderwerp waar DNB aandacht aan besteedt. Diverse signalen en een (extern) onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke omvang van illegale trustdienstverlening schetsen een beeld van een toename hiervan. Vanwege de toename van het aantal signalen van illegale dienstverlening zal DNB de capaciteit voor handhaving uitbreiden.

Voor 2022 is de verwachting dat de registratie en bestuurderstoetsingen van **cryptodienstverleners** belangrijke thema's zullen blijven. Het zwaartepunt van het toezicht zal echter verschuiven naar het doorlopend toezicht. DNB zal blijven toetsen in hoeverre de wettelijke verplichtingen in de praktijk worden nageleefd. Ook zal DNB in 2022 aandacht besteden aan handhaving ten aanzien van illegale cryptodienstverleners.